

Рецензування наукових публікацій: від традиційних моделей до відкритої науки

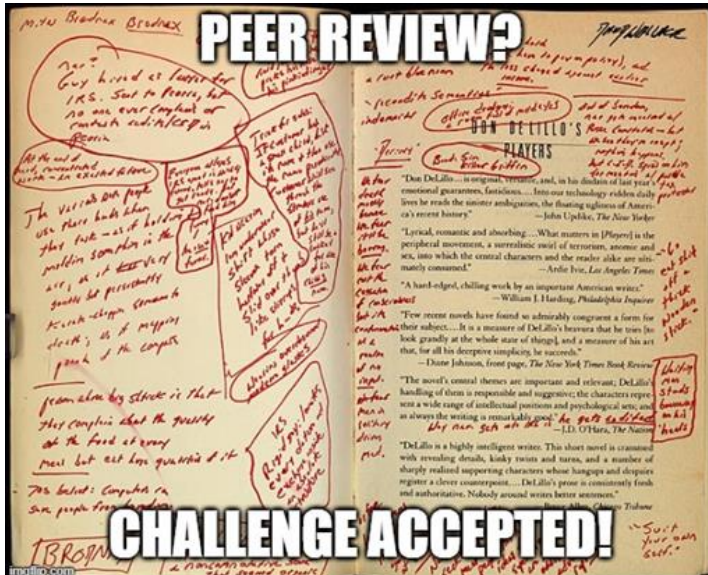
Тетяна Ярошенко (ДНТБ України)

17 вересня 2025

До Міжнародного Тижня Рецензування

15-19 вересня 2025

<https://peerreviewweek.net>

Міжнародний Тиждень рецензування

- Щорічна подія, яка відзначає вирішальну роль рецензування у світовому прогресі досліджень:

ефективне рецензування є життєво важливим для підтримки цілісності досліджень та одночасного просування наукової комунікації.

У світі, де знання стають доступними зі швидкістю мільйони сторінок на день, варто знати, що певна частина цих знань або науки була критично перевірена

Рецензування наукових публікацій

- процес, за допомогою якого результати досліджень піддаються перевірці та критичній оцінці.
- надає авторам формальну можливість оцінити реакцію на їхню роботу, а також дозволяє виявити та виправити помилки або логічні недоліки до появи статті у доступі.
- Рецензування додає «додаткову цінність» публікації.

Чому?

- Рецензування – серце наукової комунікації
- Переважна більшість наукових робіт поширюється через журнальні публікації, і переважна більшість журналів використовує певну форму **рецензування** перед публікацією.
- Зазвичай це означає, що редактор призначає **від одного до трьох колег (вчених, чия експертиза перетинається з темою подання), які надають звіт (вердикт)** щодо придатності подання для публікації.
- Рецензії враховуються при остаточному рішенні: подання приймається або відхиляється з правками або без них.

Україна: ЧОМУ?

- «Стаття має пройти рецензування спеціалістом за місцем роботи чи навчання автора. Така рецензія має містити інформацію про достовірність отриманих результатів, їх актуальність та новизну, а також практичну цінність з рекомендаціями до публікації статті.
- **Рецензію разом зі статтею автор має надіслати на розгляд до редакції»**

Порядок формування Переліку наукових фахових видань України

- Політика та ПРОЦЕДУРА рецензування – must have!
- Вчені, які залучені до редколегії, повинні мати наукові публікації з відповідного напрямку, серед яких не менше трьох публікацій за останні п'ять років, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus.
- До публікації, проіндексованої у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, **прирівнюється: три реалізовані рецензування рукописів у виданнях, що індексуються Web of Science Core Collection, згідно даних авторського профайлу Web of Science Core Collection**

DOAJ

- Усі статті мають проходити систему контролю якості (рецензування) перед публікацією.
- Тип та деталі процесу рецензування повинні бути чітко описані на вебсайті, включно з особливостями рецензування для спеціальних випусків (якщо застосовується).
- Кожну статтю повинні рецензувати щонайменше два незалежних рецензенти.

The evolution of peer review

A timeline

1665

Henry Oldenburg

Henry Oldenburg founded the first natural science journal, *Philosophical Transactions of the Royal Society*. He made the final editorial decisions, but used his large network of contacts, including esteemed names like Spinoza and Leibniz, as referees for papers. A publication committee later took on the reviewing role. From here, publications followed an editor-based model.

PHILOSOPHICAL
TRANSACTIONS:
GIVING SOME
ACCOMPT
OF THE PRESENT
Undertakings, Studies, and Labours
OF THE
INGENIOUS
IN MANY
CONSIDERABLE PARTS
OF THE
WORLD.

Vol. I.

For Anno 1665, and 1666.

In the SAVOY,
Printed by T. N. for John Martyn at the Bell, a little with-
out Temple-Bar, and James Allibon in Duck-Lane,
Printers to the Royal Society.

1830s

Referees and blinding

The Royal Society publication committee often lacked knowledge to review papers, so they began contacting peers to act as confidential referees—the beginning of double-blind review. Reviewers were usually members of the journal society. Editors remained the decision-makers.

1940s-
1950s

Growth

Due to the growth of research, in-house reviewers were often overwhelmed. Major journals like *Science* began formalizing an outside, impartial peer review system. Reviewers were usually researchers recruited by the journals.

1960s-
1980s

Formalization

"Peer review" became a common term c.1970. More medical and natural science journals were implementing a modern, formalized process. Researchers began recommending peer reviewers with their submissions.

1987

Peer review goes online

Flora Online was not only the first online journal, but also the first journal to implement a post-publication review model.

1999

Open peer review

The *Journal of Medical Internet Research* began including peer reviewer identities with published articles. This has since slowly become more commonplace.

2012

Registered reports

Cortex introduced the registered reports model, where the research question and methodology are reviewed before data collection, reducing bias and increasing transparency.

2019

Published peer review history

To improve transparency, give context to research, and make reviewers more accountable, publisher PLOS began optionally including peer review correspondence with published articles.

2022

Reviewed preprints

Online journal *eLife* began a reviewed preprints system, allowing authors to receive peer review and journal indexing of their preprints after publication; essentially retroactively making preprints into journal articles.

PUBLICATION SUCCESS ▾

RESEARCH JOURNEY ▾

CAREER GROWTH ▾

MENTAL HEALTH ▾

Q&A

TRAINING RESOURCES ▾

INDUSTRY OUTLOOK ▾

Future possibilities

AI tools facilitate the peer review process, reducing workloads and time-to-publish.

Open and transparent peer review becomes more commonplace.

Greater emphasis placed on equity and inclusion in peer review.

Головна мета рецензування

- підтримувати **якість досліджень**, якими ділиться наукова спільнота.
- журнали дотримуються суворого процесу рецензування, щоб **гарантувати, що опубліковані статті містять результати, підтверджені експертами в цій галузі**, надаючи авторам конструктивний зворотний зв'язок щодо покращення їхніх дослідницьких рукописів.
- процес рецензування служить механізмом контролю якості для академічних журналів, щоб допомогти редакторам **публікувати достовірні та відповідні дослідницькі статті, відфільтровуючи недосконалі матеріали**.

Таксономія рецензування

У 2020 році Міжнародна асоціація наукових, технічних та медичних видавців (STM) запропонувала нову таксономію рецензування:

- прозорість ідентифікації
- з ким взаємодіє рецензент
- яка інформація про процес рецензування публікується
- чи відбувається коментування після публікації

[Home](#) / [publications](#)

ANSI/NISO Z39.106-2023, Standard Terminology for Peer Review

Abstract

This document identifies and standardizes definitions and terminology in peer review practices in order to help align nomenclature as more publishers use open peer review models. A peer review terminology that is used across publishers will help make the peer review process for articles and journals more transparent, and will enable the community to better assess and compare peer review practices between different journals.

See the [NISO Peer Review Terminology Standing Committee/Working Group](#) page.

Publication type

Standard

Front Matter

Publication Date: July 05, 2023

ISBN: 978-1-950980-27-7

DOI: 10.3789/ansi.niso.z39.106-2023

ISSN: 1041-5653

- Вчені, які живуть сьогодні становлять приблизно 90% усіх вчених за всю історію людства.
- Оскільки наука розвивається експонентно то науковий прогрес останніх 200 років є лише вершиною айсбергу (1961, Дерек Джон де Солла Прайс, «Science Since Babylon»)
- у другій половині XX ст. кількість наукових робіт опублікованих протягом року зростала вдвічі кожні 9 років

Science Since Babylon

Enlarged Edition

Derek de Solla Price

New Haven and London

Yale University Press

Професор: британські науковці кажуть:
«скоро нас буде на земній кулі 8,5 мільярдів».

Студент: навіщо нам стільки науковців?

У світі приблизно **15** мільйонів дослідників,
які публікують щороку понад **4** млн статей у
наукових журналах

Трохи арифметики

- **15 млн.** науковців щорічно публікують **4 млн.** наукових статей
- Для кожної наукової статті зазвичай потрібно: **2-3 рецензенти** на початковий розгляд, **1-2 додаткові рецензенти** при повторних поданнях.
- **Середньо - 2,5 рецензенти** на статтю
- $4 \text{ млн статей} \times 2,5 \text{ рецензенти} = \textbf{10 млн}$ рецензувань на рік

**Середнє навантаження: 1,5 рецензування
на рік на одного дослідника?**
А скільки статей за рік Ви прорецензували?

- реально активних рецензентів менше (близько 1-1,5 млн)
 - реальне навантаження: 10 **рецензувань на рік** на активного рецензента
-
- **Перевантаження** досвідчених науковців
 - **Зростання часу** очікування рецензування
 - **Зниження якості** рецензування через спішку

Виклики

- Зростання «паперових фабрик» та «хижацьких журналів» – Відсутнє експертне рецензування наукових статей або ж розгляд відбувається дуже швидко – кілька днів
- **ШІ як автор і ШІ як рецензент!**

- 🤖 2025: Штучний інтелект рецензує статті, написані штучним інтелектом
- 🧑🔬 Науковці: "Нарешті вирішили проблему дефіциту рецензентів!"
- 🔄 Також науковці: «А хто тепер буде рецензувати рецензії ШІ?»

Безкінечний цикл activated

#AI #PeerReview #наука #рекурсія

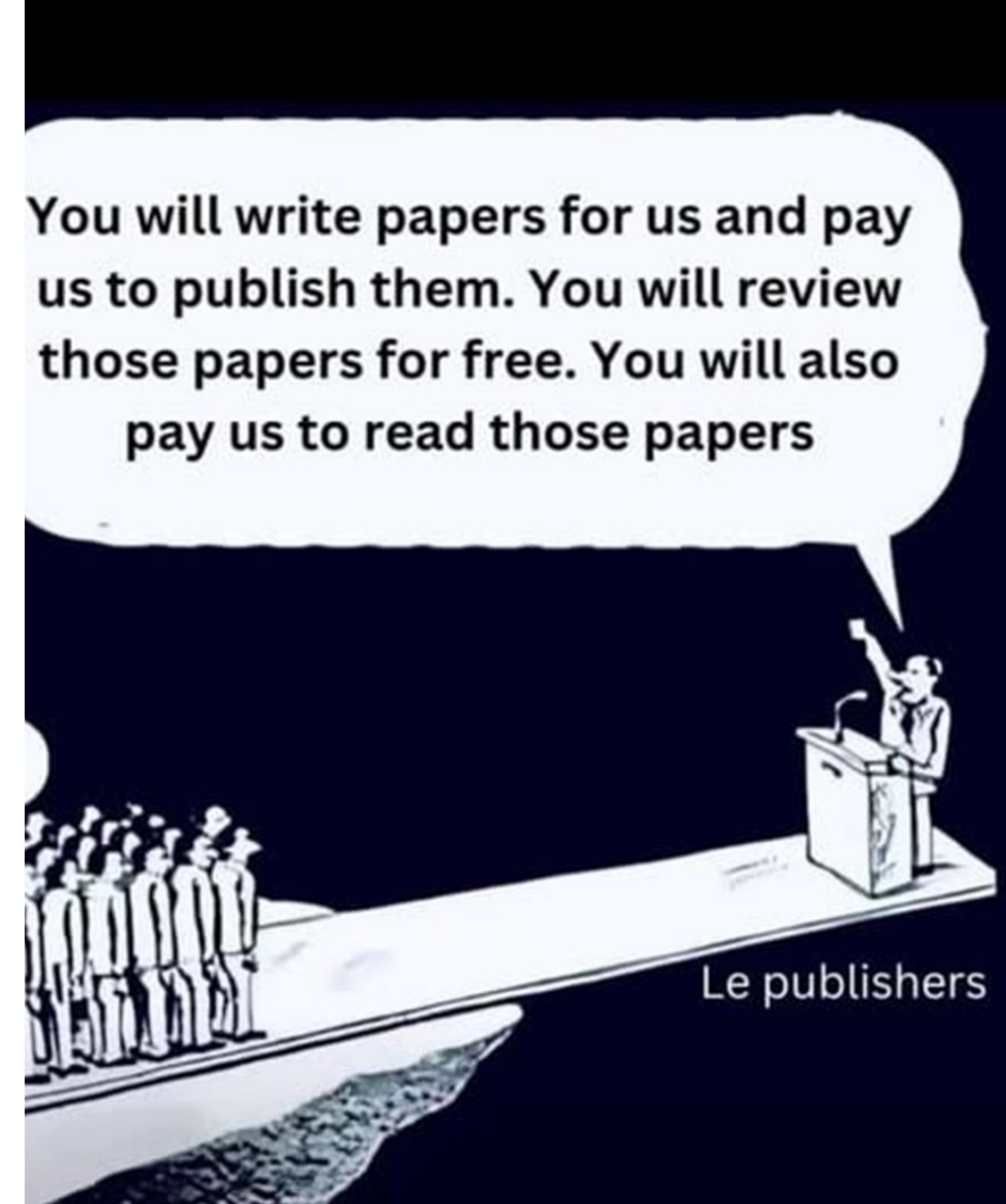
Пошук рецензентів став складнішим

- зниження співвідношення кваліфікованих рецензентів до кількості статей, що потребують рецензентів
- відсутність стимулу: у більшості випадків рецензування не призводить до грошової компенсації або просування по кар'єрних сходах рецензента, а здійснюється *pro bono*
- За оцінками, у 2020 році рецензенти у всьому світі відпрацювали 100 мільйонів годин, що еквівалентно понад 15 000 років.

Рецензування - як правило *Pro bono*

“Традиційно рецензенти рецензували на безоплатній основі. Я рецензував безкоштовно, виходячи з того, що анонімний колега зробить те саме для мене, і моя робота буде опублікована, а видавці відшкодують свої витрати від передплатників своїх журналів. Система здавалася справедливою. Зараз, в епоху відкритого доступу, від мене все ще очікують проведення рецензування без жодної винагороди. Однак, щоб моя публікація була відкритою, я повинен заплатити ... Години, які мені потрібні для рецензування статті ... я маю знайти у своєму особистому чи робочому часі - або мій університет повинен мені платити, або я маю працювати безкоштовно вечорами або у вихідні.

Напевно, настав час, щоб видавці визнали справжню цінність своїх рецензентів у фінансовому плані, без яких система розвалилася б.»

Chestnutt, I. Open access and peer review - why do I have to pay twice?. Br Dent J 238, 151 (2025).
<https://doi.org/10.1038/s41415-025-8398-8>

Академічна відповідальність

Якщо ви дослідник, який публікує статті,
загальним правилом є підтримка
співвідношення рецензування до публікацій
3:1 -

на кожную опубліковану вами статтю в ідеалі слід
рецензувати три статті.

Рецензування в епоху ШІ

- Як ШІ може покращити, а не підірвати чесність та прозорість рецензентів?
- Які етичні принципи повинні регулювати використання ШІ під час експертної оцінки?
- Як ми можемо навчити та підтримувати рецензентів відповідальному використанню інструментів ШІ?
- Які аспекти експертної оцінки повинні залишатися унікально людськими?

Як ШІ допомагає рецензувати

- Спрощений робочий процес рецензування: Видавці отримують тисячі поданих статей, інструменти ШІ можуть стати в нагоді **для сортування** дослідницьких рукописів на початкових етапах рецензування.
 - ШІ може допомогти виявити **проблеми з якістю статей** перед їх відправкою на рецензування, значно спрощуючи процес.
 - Покращений зворотний зв'язок рецензентів: кілька систем ШІ розроблені для того, щоб допомогти рецензентам-початківцям забезпечити чіткий та практичний зворотний зв'язок з дослідниками - **Review Feedback Agent та ReviewFlow**
 - Швидше написання оглядових звітів. LLM використовуються лише для перефразування нотаток, підготовлених фактичними рецензентами, а не просто для підготовки всього звіту
-
- **Рецензування на основі штучного інтелекту не позбавлене ризиків!**

Get critical feedback to be publication ready in 15 minutes

Used by researchers from NASA, Harvard, WHO, and others.
Find out why for free.

Рецензування наукових публікацій (peer review) —
процес оцінювання наукових робіт експертами в відповідній галузі
знань з метою забезпечення якості та достовірності наукової
інформації.

Ключові принципи:

- Експертна оцінка колегами («рівними»)
- Анонімність рецензентів (у традиційній моделі)
- Об'єктивність та неупередженість
- Забезпечення наукової якості

Цілі рецензування

- **Контроль якості** — перевірка методології, достовірності даних та обґрунтованості висновків
- **Відбір кращих досліджень** — визначення найбільш значущих та інноваційних робіт
- **Покращення публікацій** — надання рекомендацій для вдосконалення рукописів
- **Підтримка наукових стандартів** — забезпечення дотримання етичних норм та вимог
- **Запобігання шахрайству** — виявлення плагіату, фальсифікації даних, неетичних практик

Додаткові функції: освітня функція для авторів, формування наукової репутації, розвиток наукової спільноти

Види рецензування

За типом анонімності:

- **Односторонньо сліпе (Single-blind)** - Рецензент знає автора, автор не знає рецензента - найпоширеніша модель.
- **Подвійно сліпе (Double-blind)** - взаємна анонімність автора та рецензента, зменшує упередженість. *Але - рецензенти часто можуть ідентифікувати автора через його стиль письма, тематику праці чи за самоцитуванням*
- **Потрійне сліпе (Triple anonymized)** - Рецензент замаскований для автора, автор замаскований для рецензента, рецензент та автор замасковані для редактора (що приймає рішення).
- **Відкрите рецензування (Open peer review)** - відомі імена всіх учасників процесу, максимальна прозорість
- **Рецензування після публікації (post publication peer review, PPPR)** — ідеться про всі форми відгуків і коментарів до статті, які мають місце не до, а після публікації. Основна ідея полягає в тому, щоб опублікувати рукопис лише після приблизної попередньої рецензії (або взагалі без рецензування) і залишити відповідну оцінку наукової спільноти вже після публікації

bioRxiv

Reviews Posted: 15 September 2025

doi: [10.1101/2025.05.15.653970](https://doi.org/10.1101/2025.05.15.653970)

Provision of Preferred Nutrients to Macrophages Enables Salmonella to Replicate Intracellularly Without Relying on Type III Secretion Systems

[Francisco-Javier Garcia-Rodriguez](#), [Camila Valenzuela](#), [Joaquin Bernal-Bayard](#) & [Pedro Escoll](#)*.

* *corresponding author(s)*

Abstract

Intracellular survival and replication within macrophages are key virulence determinants of *Salmonella enterica* serovar Typhimurium. This phenomenon is traditionally attributed to the activity of its two Type III Secretion Systems (T3SS) and their associated effectors. A critical challenge for these bacteria is acquiring nutrients from inside the host cell. Thus, they modulate the metabolism of host cells to replicate. Given the metabolic plasticity of macrophages, a key unresolved question is how their metabolic heterogeneity shapes intracellular *Salmonella* replication. By using human primary macrophages and live-cell imaging to monitor

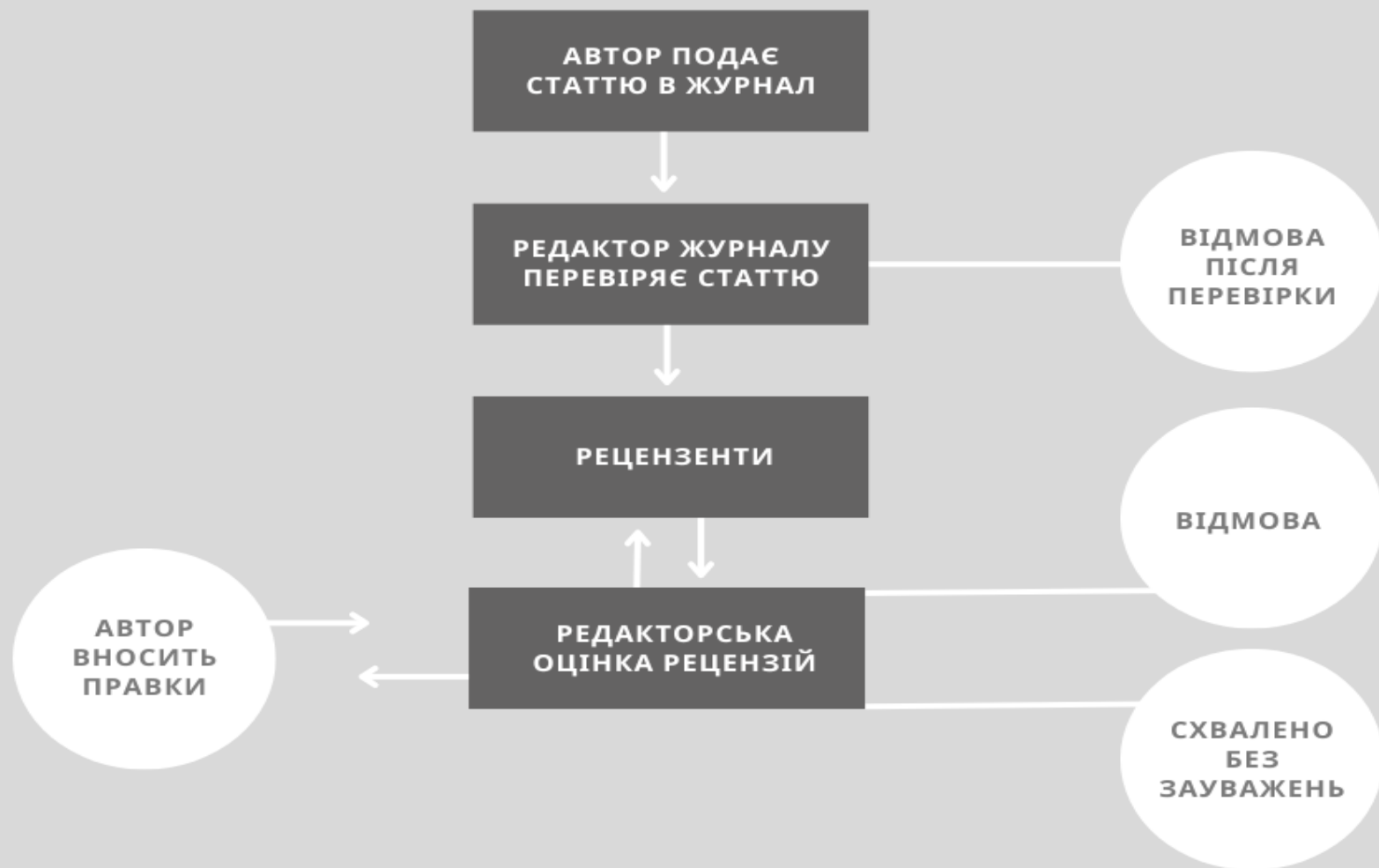
[Read more...](#)

Review History

Review #1	15 September 2025	
Review #2	15 September 2025	

Response

Author Response	15 September 2025	

accept

publish as submitted

revise

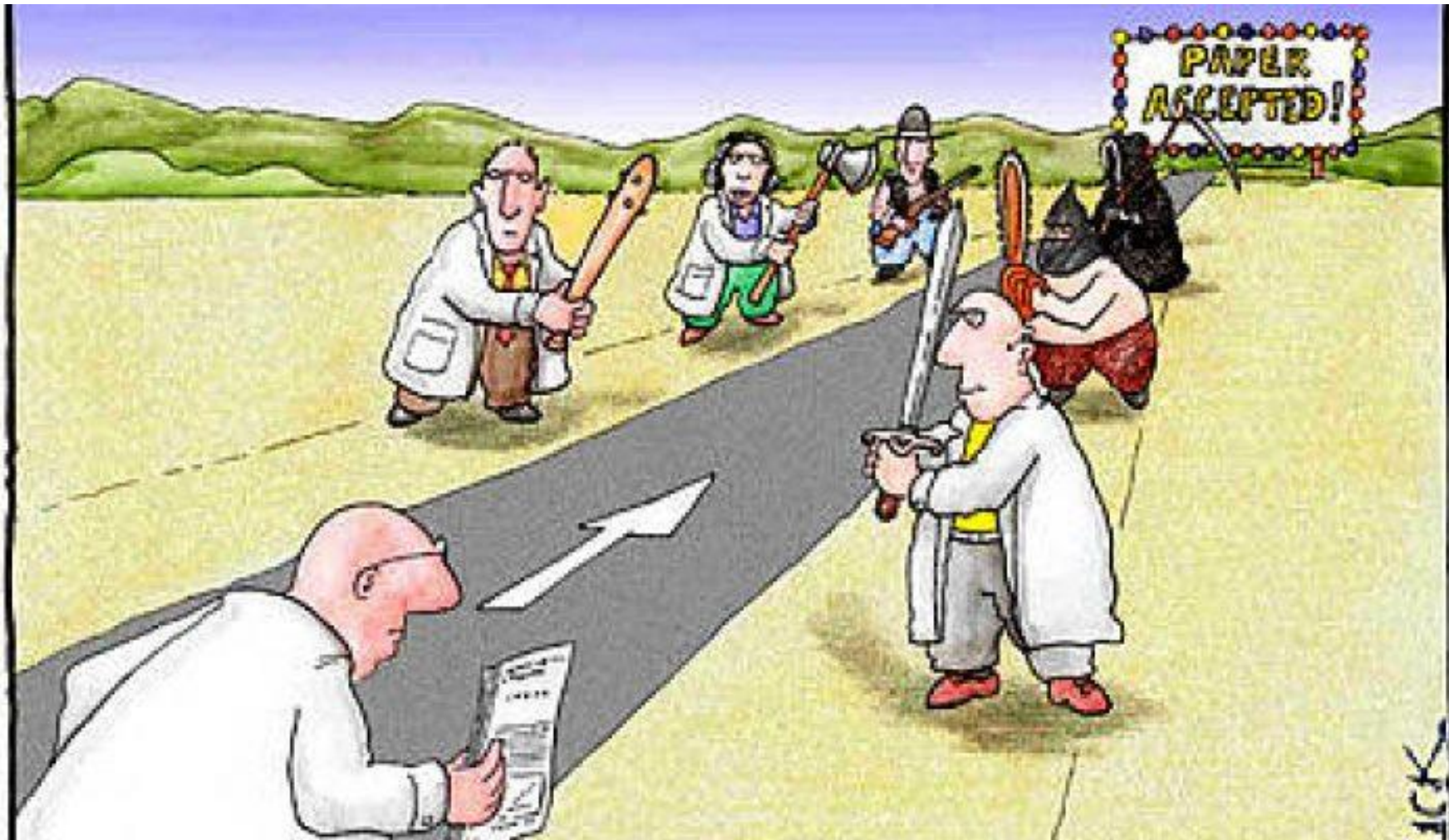
minor revisions - publish subject to specified minor changes

major revisions - publish if specified changes are sufficient and satisfactory

reject

reject but invite resubmission
(a completely rewritten paper will be considered anew)

reject (outright)
(a new version of the same study would not normally be considered)

Рецензенти виступають вартовими на шляху наукових відкриттів та публікацій.
Рецензування спрямовані на забезпечення якості та достовірності наукової інформації

На що дивляться рецензенти?

- Актуальність й оригінальність дослідження та новизна отриманих результатів - *Дослідження розвиває нові концепції або кидає виклик наявним парадигмам? Чи доповнює відомі знання? Чи достатньо описані методи, щоб інші дослідники могли повторити їх? Чи відповідають отримані результати на поставлені запитання, чи можна покращити представлення результатів?*
- Логічність та чіткість у дизайні дослідження, відповідності методів та аналізу досліджуваному питанню, дотримання стилю та граматики, відповідності вимогам журналу, зокрема щодо обсягу, формату, стилю цитувань тощо.
- Важливо дотримуватися політики етики у разі досліджень із людьми, тваринами й біоматеріалами (має бути отримане відповідне схвалення **Інституційної Дослідницької Ради**).

Редакторська оцінка рецензій

- Головний редактор враховує оцінку експертів, коли вирішує подальшу долю статті (прийняти, відправити для доопрацювання після зауважень рецензентів або відхилити).
- У разі отримання позитивного і негативного висновків від двох експертів редактор може призначити додаткову експертизу.
- Однак навіть у випадку позитивної оцінки всіх рецензентів **останнє слово щодо публікації завжди за головним редактором журналу**, і за це модель рецензування часто критикують.

Якщо статтю відхилено - це не обов'язково означає, що вона поганої якості!

- Можливо, стаття не належить до сфери **спеціалізації журналу** або не відповідає **стандартам новизни та оригінальності**, які декларує відповідне видання. Можливо, рецензенти не погоджуються з тим, що підхід автора є інноваційним. Є також деякі журнали, які дотримуються більш спокійної позиції щодо оригінальності та більше зосереджуються на тому, наскільки автор дотримувався правильних наукових процедур.
- Статтю, яку не прийняли в одному журналі, автори зазвичай надсилають до іншого. Можливим є повторне надсилання до того самого видання після доопрацювання, про це має бути зазначено в редакційній політиці журналу.
- Інколи (переважно якщо йдеться про низку журналів одного видавця) відхилену через невідповідність тематики статтю можуть запропонувати подати до іншого журналу. У цьому разі діє так звана каскадна рецензія, адже рукопис передають разом зі звітами рецензентів. Процес рецензування відповідно може бути порівняно коротким.
- Наступний етап після рецензування — **доопрацювання статті з урахуванням зауважень, запитань і уточнень рецензентів та повторне подання.**

•

Каскадне рецензування

- Іноді відхилені рукописи перенаправляють до іншого, потенційно більш придатного журналу разом зі звітами про рецензування, в такий спосіб скорочуючи подальший процес рецензування.
- Мета полягає в тому, щоб уникнути непотрібного дублювання зусиль перевірки.
- Подібний підхід застосовує платформа ***Review Commons***, що співпрацює з консорціумом наукових журналів про життя.
- Рукописи є доступними на сервері препринтів перед надсиланням до журналу, де їх можна рецензувати незалежно від будь-якого конкретного журналу.
- Потім автори використовують звіти рецензування як основу для прийняття рішення, який із журналів-учасників є найкращим вибором для їхнього рукопису. Потім вони подають матеріали до журналу разом зі звітами експертної оцінки.

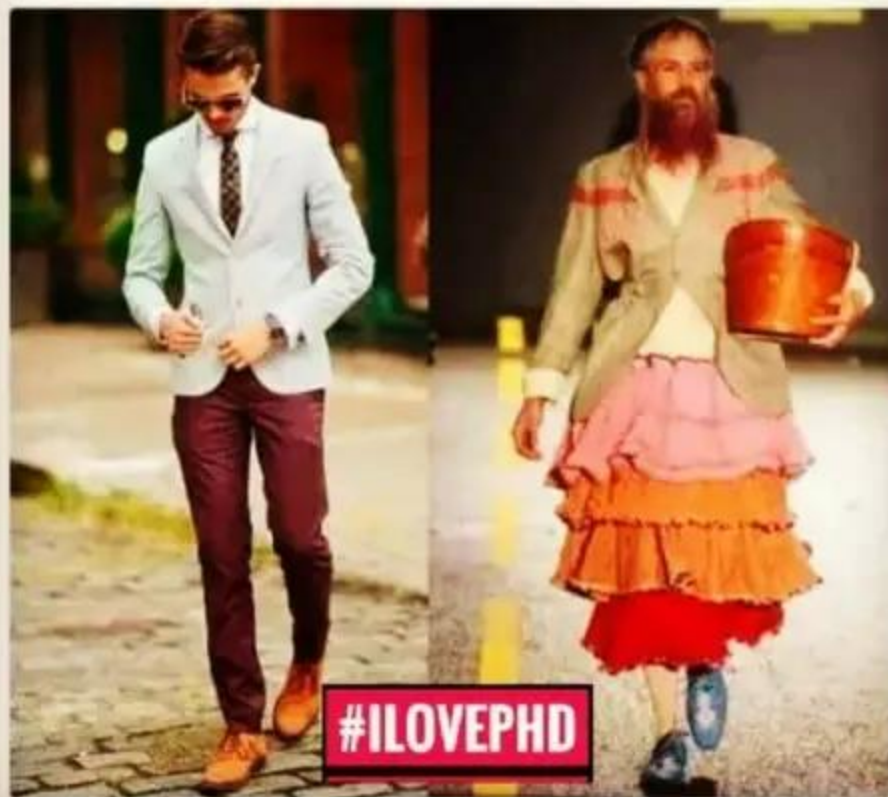
Scenario of now-a-days manuscripts

Коефіцієнт прийняття (Acceptance rates)

- Частка рукописів, відібраних для публікації з пулу всіх поданих рукописів
- Середній рівень прийняття статей для журналів зазвичай становить від 30 до 60%
- АЛЕ - *Science* - 6% , *Nature* – 8%, *Lancet* or *NEJM* <10%
- Elsevier - 32% (2300+ журналів), але від 1% до 93.2%.
- Більшість матеріалів відхиляються без рецензування, тобто вони «відхиляються в офісі» ("desk rejected") через те, що не відповідають високим стандартам журналів або не підходять для їхньої читацької аудиторії.
- Nature Communications - 60%

MANUSCRIPT BEFORE AND AFTER PEER REVIEW

Your manuscript as submitted

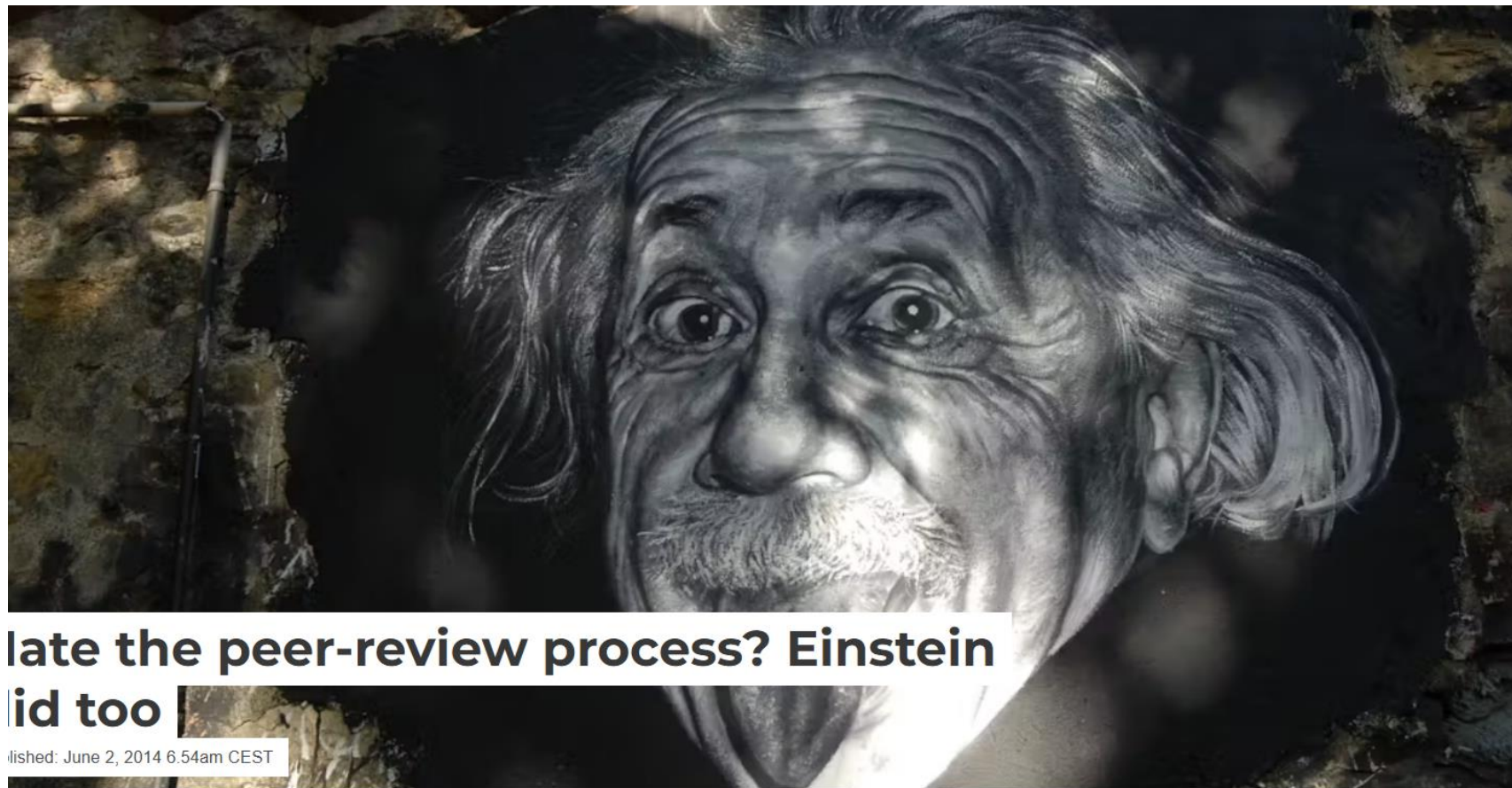
... and after peer review and revision

REDPEN/BLACKPEN <http://redpenblackpen.jasonya.com>

My original paper "Minor revisions"

late the peer-review process? Einstein id too

lished: June 2, 2014 6.54am CEST

r review? No thanks. thierry ehrmann, CC BY

- 1935 рік – стаття Енштейна про гравітаційні хвилі до журналу Physical Review була ВІДХИЛЕНА!
- В економіці, медицині та біологічних науках є багато прикладів того, як відомі журнали та фінансові агентства відхиляли роботи, які пізніше стали класичними за цитуваннями або призвели до Нобелівських премій .

Як реагувати на коментарі рецензентів (поради від видавництва Taylor & Francis)

- **Не ображайтеся (не розчаровуйтеся)!**
- Експерти — фахівці у вашій предметній галузі, і точно мають на меті покращити ваш рукопис (а отже, представлення результатів вашого дослідження). Пам'ятайте, що **рецензування — це діалог**.
- Складіть перелік зауважень від рецензентів, занесіть їх до таблички, додайте поле для ваших коментарів або відповіді рецензентам (майбутнього супровідного листа). У процесі роботи виділяйте маркером уже виправлені або враховані питання, щоб нічого не пропустити.
- Позначте в рукописі місця, які потребують змін або уточнень. Зберігайте всі зміни (позначивши кольором або в коментарях, використовуйте застосунки текстових редакторів, які дають змогу працювати з різними версіями).
- Почніть із найсуттєвіших змін, які можуть передбачати реструктуризацію тексту або модифікацію певних його аспектів.
- Оновіть дані. Якщо у рецензентів є зауваження щодо статистичного аналізу або представлення даних, обов'язково надайте нові й оновлені таблиці та малюнки. Зберігайте стару і нову версії у листі-відповіді, щоб рецензенти могли порівняти обидва аналізи. Поясніть у своєму листі-відповіді, чи привів новий аналіз до будь-якої іншої інтерпретації даних і чи це стосується дослідження.

- Надайте блок-схему або графічну анотацію дизайну вашого дослідження разом із основним текстом, особливо якщо стаття пов'язана з галуззю STEM і передбачає кілька експериментів та аналіз даних. Це допоможе рецензентам (і читачам) швидко ознайомитися з питанням дослідження, оцінити й проаналізувати статтю.
- Уточнюйте запитання і повідомляйте про невизначеності. Ви можете отримати коментарі від рецензентів щодо проблем, які, на вашу думку, уже розглянуто. **Не припускайте, що відгук неправильний або що рецензенту бракує знань.**
- **Якщо рецензент неправильно зрозумів, як ви передали думку, таке саме враження можуть пізніше отримати інші читачі.** Сприймайте це непорозуміння як зворотний зв'язок і можливість прояснити або вивести цей матеріал на передній план, щоб ключове питання не залишилося поза увагою. Зазвичай достатньо додати кілька речень, фраз або цитат, щоб довести вашу думку.
- Ретельно обміркуйте, де неможливо внести зміни. Не переглядайте якісь аспекти Вашого дослідження, якщо вважаєте, що це передасть читачам суттєво інше тлумачення або потребуватиме великих додаткових досліджень. Це більш актуально для статей, пов'язаних із галузями STEM, де рецензенти можуть попросити проведення додаткових експериментів, для яких потрібно надто багато часу або додаткових ресурсів
- Цілком природно висловлювати власну точку зору, наводити вагомі аргументи. Отже, якщо є суттєві зміни, які ви справді не можете внести, зазначте про це у листі-відповіді.

- Надайте вичерпний супровідний лист-відповідь. Почніть із короткого вступу, у якому подякуйте редактору і рецензентам за відгуки. Наступні розділи мають бути позначені заголовками, що стосуються коментарів редактора та кожного рецензента. Переконайтеся, що слова редактора і рецензентів записано точно, без перефразування чи скорочення, наприклад: «Рецензент 1 стверджує: “Дослідник N. вже розглядав цю проблему раніше, і його погляди слід додати тут”».
- Після цього коротко поясніть, що ви зробили для вирішення цієї проблеми: «На сторінці 7 я додав **детальніше про результати дослідження N (РІК, посилання)** цього питання. Виправлений текст такий: ...”».
- Лист-відповідь може складатися з понад 20 сторінок, але якщо його правильно структурувати і форматувати, його буде швидко та легко створити.
- Повторно надішліть (завантажте на платформу журналу) рукопис і супровідний лист-відповідь.

Критика традиційного рецензування

Упередженість та суб'єктивність:

- Вплив репутації авторів та інституцій
- Географічна та мовна упередженість
- Гендерні та вікові стереотипи

Повільність процесу:

- Тривалий час розгляду (місяці або роки)
- Затримка розповсюдження важливих відкриттів
- Багаторівневість перевірок

Консерватизм:

- Опір інноваційним ідеям
- Перевага усталеним підходам
- Труднощі з публікацією негативних результатів

Системні недоліки:

- Недостача кваліфікованих рецензентів
- Безоплатна праця рецензентів
- Відсутність підзвітності рецензентів

Критика традиційного рецензування

- Рецензенти та редактори не завжди вільні від упередженості
- Шановані дослідники отримують легке рецензування, тоді як нові дослідники отримують високий рівень пильності під час рецензування
- Невиправдана затримка в процесі рецензування, а у разі відхилення потрібен ще один раунд затримки.
- Дослідження, що пропонують зміни в існуючій системі, потребують багато часу та багатьох переглядів, щоб це довести
- Негативні результати не публікуються.
- Зараз важко знайти якісних рецензентів.

Критика традиційного рецензування

- Статті стали довшими та більш міждисциплінарними, ніж будь-коли.
- «Збагачені публікації»: статті та дані – терабайти інформації
- Автори: рецензування займає занадто багато часу, є непрозорим
- Рецензенти: несправедливий розподіл праці та витрат -
Рецензенти зазвичай не отримують фінансової винагороди за свою роботу, це скоріше репутаційний складник академічного капіталу дослідника.
- Випадки необ'єктивної оцінки (чи конкуренції) або навіть неправомірної поведінки рецензентів.

Критика традиційного рецензування

- упередження проти нових ідей та аргументів
- упередження на користь відомих авторитетних фігур
- зростання кількості наукових публікацій та посилення спеціалізації наукових знань спричиняють зниження якості рецензування: важко залучити рецензентів, кваліфікованих для оцінки всіх аспектів рукопису
- гомофілія між рецензентами та авторами (спільна стаття, наукове походження або країна походження) пов'язана з більш позитивними рішеннями щодо рукописів

Чому так довго?

- Початкова оцінка (1-7 днів): редактор вирішує , чи підходить стаття для рецензування. Найбільше відхилень.
- Запрошення на рецензування (7-21 день): редактор досліджує вашу конкретну галузь, щоб знайти відповідних рецензентів, і зв'язатися з ними.
- Зовнішнє рецензування (21-90 днів): відрізнятиметься залежно від вашої галузі та журналу, до якого ви подаєте рукопис. Зовнішні рецензенти прочитають та оцінять ваш рукопис, напишуть свій відгук та надішлють його до журналу.
- Рецензенти пропонують свою допомогу як послугу журналу, а не як обов'язок, який редактори можуть вимагати від них. Необхідно підтримувати добру волю між редакторами та рецензентами, а це означає не вимагати забагато, занадто часто чи занадто рано.
- Оцінка та рішення щодо рецензування (7-21 день): заключний етап процесу рецензування починається з моменту подання останньої рецензії. Редактори перечитають ваш рукопис, а також кожну з рецензій. Вони оцінять як рецензії, так і вашу статтю з їх урахуванням, перш ніж прийняти рішення та надіслати її вам.

«За зачиненими дверима жменька неоплачуваних рецензентів, обраних непрозоро й переважно через особисті зв'язки, використовує суб'єктивні критерії, щоб вирішити долю наукової статті.

Цей таємничий процес повільний і ставить у не вигідне становище дослідників»

(<https://prereview.org/about>).

- Наріжний камінь системи — рецензування — виявляється фарсом. Це не механізм покращення науки, а радше інструмент для усунення перешкод на шляху до публікації. Як влучно зазначено, цей процес перетворився на шараду, де **«рецензент знає, що ви брешете, і ви знаєте, що рецензент знає, що ви брешете»**.
- Твердження про високий рівень відхилення статей через «ретельне рецензування» — це міф. Переважна більшість робіт відсіюється на етапі первинного огляду — «зі столу редактора», часто молодшими співробітниками, а до рецензентів доходить лише мала частина, з якої «приблизно 30–50% приймаються».
- Система працює за принципом: **«публікується те, що є найменші підстави відхиляти»**.

Macdonald, S. (2025). The Scandal of Academic Publishing. *Publishing Research Quarterly*, 1-29. - <https://link.springer.com/article/10.1007/s12109-025-10042-8>

ВІДКРИТЕ РЕЦЕНЗУВАННЯ

може бути організовано дослідницькою
спільнотою поза системою журналів

Open platforms (“decoupled review”):

рецензування відділено від публікаційного процесу.

Our Publishing Processes

For Articles

Відкрите рецензування

- **Відкрита ідентичність:** Імена рецензентів відомі авторам, підвищення відповідальності рецензентів
- **Відкриті звіти:** публікація рецензій разом із статтею, прозорість процесу оцінювання
- **Відкрита участь:** можливість коментування широкою спільнотою, краудсорсингове рецензування
- **Відкрита взаємодія:** прямий діалог між авторами та рецензентами, можливість обговорення та уточнень

Відкрите рецензування - «Прозоре рецензування»

- Передбачає публікацію **історії рецензування** — листів з рішеннями редакції, «коментарів» рецензентів та відповідей авторів.
- Цей підхід набув популярності, але його впровадження варіюється.
- Наприклад, Meta-Psychology публікує усі елементи процесу рецензування в міру їх виникнення. Collabra: Psychology - історію рецензування прийнятих рукописів лише **після** публікації статті.

Відкрите рецензування - «Підписані рецензії»

- Розголошення ідентифікаційних даних рецензентів авторам.
- Це може відбуватися як питання політики (тобто журнал може вимагати підписання рецензій), або це може відбуватися добровільно, коли рецензенти вирішують підписувати свої рецензії.
- Деякі журнали мають політику, яка вимагає від рецензентів завжди підписувати свої рецензії (наприклад, F1000Research). Більшість журналів залишають це на розсуд рецензентів. З іншого боку, багато журналів забороняють підписані рецензії та можуть навіть видаляти імена рецензентів, якщо рецензент підписує їхню рецензію.
- Деякі журнали (наприклад, Behavioral and Brain Sciences, Journal of the Royal Statistical Society) запрошують до коментарів та обговорень цільові статті та публікацію їх разом. Ці коментарі схожі на рецензування, оскільки вони надають читачеві контроль та контекст щодо принципів авторів.
- Обмін коментарями у цьому відкритому форматі є корисним для рецензентів, оскільки їхній внесок вважається цитованими публікаціями.

Цінність підписаних рецензій є дискусійною

- Підписані рецензії можуть стимулювати рецензентів писати ефективніші оцінки та уникати непрофесійного контенту; вони можуть сприяти виявленню конфліктів інтересів; і вони можуть підвищити відповідальність журналу в поєднанні з прозорим рецензуванням, дозволяючи вивчити більше деталей процесу рецензування.

АЛЕ

- Рецензенти можуть бути менш критичними, особливо до впливових дослідників (і якщо підписання є обов'язковим, вони можуть бути менш охоче прийняти запит на рецензування).
- Страх помсти, ймовірно, матиме більший вплив на менш привілейованих рецензентів (наприклад, на початку кар'єри, представників меншин та науковців з менш престижних установ).
- Впливові дослідники посилюватимуть свої привілеї.
- Рецензенти можуть підписувати свої позитивні рецензії, коли хочуть заручитися прихильністю авторів. Це створює зовнішній тиск та наслідки для процесу рецензування, що може підірвати наукову доброчесність та прогрес.

Рецензування препринтів

- ArXiv, bioRxiv, та ін.
- препринти доступні всій науковій спільноті, а не лише кільком рецензентам журналів
- можливість негайного зворотного зв'язку та зменшення упередженості публікацій.

Однак

- якщо препринти містять серйозні помилки або публікуються недобросовісними суб'єктами, вони можуть сприяти поширенню неправдивої інформації.
- ці переваги не гарантовані, оскільки багато препринтів не привертають уваги чи відгуків

PubPeer – онлайн-платформа, що дозволяє вченим анонімно або публічно обговорювати наукові статті, надавати критичні відгуки та виявляти потенційні наукові невідповідності

The PubPeer database contains all articles.

Ukraine advanced search

To leave the first comment on a specific article, paste a unique identifier such as a **DOI**, **PubMed ID**, or **arXiv ID** into the search bar.

Login to save this search and receive email alerts

Search publications for: **Ukraine** 92 results

4 weeks ago	Rights and freedoms during covert investigations: Balance between security and personal freedoms Oleksandr Babikov, Andrii V Svintsytskyi, Viktor V Nazarov, Olha I Kosilova, Valerii Bozhyk International Journal of Police Science & Management (2025) 1 comment
1 month	RETRACTED: The Crisis of Labor Migration during the Russia-Ukraine War Oleg M. Yaroshenko, Viktor S. Smorodynskiy, Serhii O. Silchenko, Irina A. Vetukhova, Daria I. Zaika RETRACTED

Trusted & Transparent Publishing

F1000Research is an open research publishing venue for researchers across all disciplines.

Accelerate the impact of all outputs from your research with rapid publication, open peer review, and indexing in Scopus, PubMed and MEDLINE.

[SUBMIT YOUR RESEARCH](#)[HOW IT WORKS](#)

SUBJECT AREAS | [Browse all >](#)

Natural Sciences

Medical and Health Sciences

Social Sciences

Переваги відкритого рецензування

- **Підвищення якості:** Більша відповідальність рецензентів, Конструктивний діалог між учасниками, Можливість перехресної перевірки оцінок
- **Прозорість та підзвітність:** Зрозумілий процес прийняття рішень, можливість оцінки якості рецензування, зменшення корупції та зловживань
- **Освітня цінність:** навчання молодих дослідників, обмін досвідом між експертами, публічна дискусія наукових питань
- **Визнання рецензентів:** кредитування праці рецензентів, можливість цитування рецензій, формування професійної репутації

Переваги відкритого рецензування

- Автори можуть отримати більше відгуків від колег
- Уникнути мук перегляду та повторного подання на розгляд.
- Поширювати нові дослідницькі ідеї швидше
- Збільшити залученість наукової спільноти для більшого визнання та кар'єрного зростання.
- Забезпечити прозорість завдяки публічному доступу до рецензування для всіх, хто зацікавлений у дослідженні.

Потенційні проблеми та ризики відкритого рецензування:

- **Соціальний тиск:** небажання критикувати відомих авторів, страх репресій за негативні відгуки, вплив ієрархії в науковому середовищі
- **Якість рецензування:** можлива поверховість через публічність, зосередження на стилі, а не на змісті, ризик популістських оцінок
- **Технічні та організаційні виклики:** необхідність нових платформ та інструментів, підготовка наукової спільноти, зміна традиційних робочих процесів
- Дозволяє **некваліфікованим рецензентам** критикувати оригінальну роботу дослідника безпідставними звинуваченнями
- Ризик **неконструктивної критики** з боку реальних колег
- Під загрозою спамерів та тролів

Сучасні тенденції та майбутнє

- **Гібридні моделі:**
 - Поєднання елементів традиційного та відкритого рецензування
 - Поетапне впровадження відкритості
 - Вибір моделі залежно від галузі та журналу
- **Технологічні інновації:**
 - Штучний інтелект для попереднього відбору
 - Автоматизована перевірка на плагіат
 - Blockchain для забезпечення прозорості
- **Альтернативні метрики якості:**
 - Postprint-сервери та препринти
 - Соціальні мережі для науковців
 - Альтметрики та нові показники впливу
- **Перспективи розвитку:**
 - Зростання популярності відкритого рецензування
 - Інтеграція з відкритою наукою
 - Формування нової культури наукової комунікації

Відкрите рецензування може бути організовано дослідницькою спільнотою поза системою журналів

Корисні ресурси

- [Peer Review Toolkit](#) by European Association of Science Editors
- [Best Practices for Peer Review](#) by Association of University Presses
- [Open Reviewers Toolkit](#) by PREreview
- [Peer Review Guide](#) by Research Agora

- [Eliza](#) by World Brain Scholar - An AI-powered tool designed to keep users fully in control throughout every step of the review process. Its intelligent analyses enhance the quality of peer reviews, support faster editorial decisions, and promote research integrity across submissions.
- [Author-Pilot](#) by Integra - AuthorPilot is an AI-powered manuscript assessment platform designed for editorial teams. It automates submission screening and post-acceptance checks, ensuring compliance with technical, language, and research integrity standards.

ПРО НАС ▾ БЛОГ БІРЖА ПРАЦІ ▾ ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОТЕКА РЕДАКТОРА ▾ НОТАТКИ РЕДАКТОРКИ ЮЛІЇ МОРОЗ

ПОДІЇ, ВЕБІНАРИ КУРСИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ EASE ▾

РЕДАКТОР НАУКОВИХ ЖУРНАЛІВ ВХІД ДЛЯ ЧЛЕНІВ АУРА АРХІВ ▾ ▾ 🔍

Асоціація українських редакторів . Українське регіональне відділення EASE

Українське регіональне відділення EASE

[Європейська асоціація наукових редакторів \(The European Association of Science Editors, EASE\)](#) — це міжнародна асоціація, яка об'єднує фахівців із різними мовними традиціями та професійним досвідом у галузі наукових комунікацій і редагування.

На базі [Асоціації українських редакторів \(АУРА\)](#) 2 лютого 2021 року створено [Українське регіональне відділення Європейської асоціації наукових редакторів \(Ukrainian Regional Chapter EASE, URC EASE\)](#).

Голова [URC EASE](#): Ірина Ізарова

Докторка юридичних наук, професорка, Інститут права КНУ імені Тараса Шевченка, головна редакторка видання “Access to Justice in Eastern Europe”.

<https://orcid.org/0000-0002-1909-7020>

Членкиня EASE, членкиня Асоціації українських редакторів.

<mailto:irina.izarova@knu.ua>

Заступниця Голови [URC EASE](#): Марина Женченко

Докторка наук із соціальних комунікацій, професорка кафедри видавничої справи та редагування Інституту журналістики КНУ Імені Тараса Шевченка.

<https://orcid.org/0000-0002-7130-4509>

*Яким буде рецензування
в майбутньому?*

Тетяна Ярошенко
t.yaroshenko@dntb.gov.ua

